

جمهوری اسلامی ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

شماره استاندارد ایران

2086

بهداشت مدارس

چاپ اول

آشنایی با مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب قانون، تنها مرجع رسمی کشور است که عهده دار وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) میباشد.

تدوین استاندارد در رشته های مختلف توسط کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان مؤسسه، صاحبان نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط با موضوع صورت میگیرد. سعی بر این است که استانداردهای ملی، در جهت مطلوبیت ها و مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فنی و فن آوری حاصل از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع شامل: تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، بازرگانان، مراکز علمی و تخصصی و نهادها و سازمانهای دولتی باشد. پیش نویس استانداردهای ملی جهت نظرخواهی برای مراجع ذینفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال میشود و پس از دریافت نظرات و پیشنهادهای در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که توسط مؤسسات و سازمانهای علاقمند و ذیصلاح و با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می شود نیز پس از طرح و بررسی در کمیته ملی مربوط و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی چاپ و منتشر می گردد. بدین ترتیب استانداردهایی ملی تلقی می شود که بر اساس مفاد مندرج در استاندارد ملی شماره ((۵)) تدوین و در کمیته ملی مربوط که توسط مؤسسه تشکیل میگردد به تصویب رسیده باشد.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد میباشد که در تدوین استانداردهای ملی ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندیهای خاص کشور، از آخرین پیشرفتهای علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی استفاده می نماید.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون به منظور حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردها را با تصویب شورای عالی استاندارد اجباری نماید. مؤسسه می تواند به منظور حفظ بازارهای بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استانداردها کالاهای صادراتی و درجه بندی آنها اجباری نماید.

همچنین بمنظور اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمانها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و گواهی کنندگان سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاهها و کالیبره کنندگان وسایل سنجش، مؤسسه استاندارد اینگونه سازمانها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران مورد ارزیابی قرار داده و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آنها اعطا نموده و بر عملکرد آنها نظارت می نماید. ترویج سیستم بین المللی یکاها ، کالیبراسیون وسایل سنجش تعیین عیار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی از دیگر وظایف این مؤسسه می باشد.

کمیسیون استاندارد "بهداشت مدارس"

تجدیدنظر

رئیس	نماینده
خسروی ، معصومه (لیسانس بهداشت)	اداره کل آموزش و پرورش سیستان و بلوچستان
اعضاء	
آرمین ، زهرا (لیسانس شیمی کاربردی)	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی سیستان و بلوچستان
رخشانی ، محمد تقی (فوق لیسانس تاریخ)	پژوهشکده تعلیم و تربیت آموزش و پرورش سیستان و بلوچستان
سلوکی ، قدسیه (لیسانس علوم تغذیه)	مرکز تربیت معلم رسالت زاهدان
سمیعی ، افسانه (لیسانس مهندسی کشاورزی)	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی سیستان و بلوچستان
قوی فکر ، منیژه (فوق لیسانس انگل شناسی پزشکی)	دفتر بهداشت و تغذیه وزارت آموزش و پرورش
صفری زاده ، فریده (لیسانس آموزش ابتدایی)	مرکز تربیت معلم رسالت زاهدان
مسرت ، آناهیتا (لیسانس مهندسی عمران)	اداره کل تجهیز و نوسازی مدارس سیستان و بلوچستان
موسوی ، سید جواد (لیسانس علوم تربیتی)	پژوهشکده تعلیم و تربیت تحقیقات آموزش و پرورش سیستان و بلوچستان
نوری ، محمد امیر (لیسانس بهداشت محیط)	مرکز بهداشت استان سیستان و بلوچستان

اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان سیستان و بلوچستان	هرمزی ، فریبا (لیسانس علوم تغذیه)
آموزگار (بازنشسته)	هنرور، مهر آفرین دخت(دیپلمه)
	<u>دبیر</u>
اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان و بلوچستان	ریگی ، منیژه (لیسانس علوم تغذیه)

پیشگفتار

استاندارد ملی ایران بهداشت مدارس نخستین بار در سال ۱۳۵۹ تهیه شد این استاندارد بر اساس پیشنهادهای رسیده و تأیید کمیسیون های مربوط برای اولین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت و در سی و پنجمین جلسه کمیته ملی استاندارد میکروبیولوژی و بیولوژی مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۱ تصویب شد، اینک به استناد بند ۱ ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران محسوب بهمن ماه ۱۳۷۱ به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفتهای ملی و جهانی در زمینه صنایع ، علوم و خدمات ، استاندارد های ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر گونه پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود ، در هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین برای مراجعه به استاندارد های ایران باید همواره از آخرین تجدید نظر آنها استفاده کرد.

در تهیه و تدوین این استاندارد سعی شده است که ضمن توجه به شرایط موجود نیازهای جامعه ، در حد امکان بین این استاندارد و استاندارد ملی کشورهای صنعتی و پیشرفته هماهنگی ایجاد شود.

منابع و مآخذی که برای تهیه این استاندارد به کار رفته به شرح زیر است:

- ۱- استاندارد ملی ایران ۲۰۸۶ سال ۱۳۵۹ - بهداشت مدارس
- ۲- آئین نامه بهداشت محیط مدارس مصوب وزارت آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۸۱
- ۳- نوری محمد رضا ، بهداشت مدارس ، انتشارات واقعی چاپ دوم ۱۳۷۷
- ۴- قاضی زاده بهرام ، اصول و معیارهای طراحی فضاهای آموزشی و پرورشی ، انتشارات سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس دفتر تحقیقات و پژوهش - چاپ اول سال ۱۳۷۲

صفحه	فهرست مندرجات
الف	۱ پیشگفتار
۱	۲ هدف
۱	۳ دامنه کاربرد
۱	۴ مراجع الزامی
۲	۵ اصطلاحات و تعاریف
۶	۶ ویژگیهای برنامه های بهداشتی مدارس
۱۴	۷ ویژگیهای تجهیزات مدارس
۱۸	۸ بهداشت محیط مدارس
۲۶	۹ پیوست اطلاعاتی الف - شناسنامه سلامت دانش آموزان

“بهداشت مدارس“

تجدیدنظر

۱ هدف

هدف از تدوین این استاندارد تعیین مقررات و برنامه هایی است که به منظور حفظ ، تأمین و ارتقاء سلامت جسمی و روانی و افزایش یادگیری و بازدهی آموزش در مدارس لازم است تا دانش آموزان در سلامت کامل و محیط سالم اجتماعی از برنامه های آموزشی و پرورشی بهره مند گردند.

۲ دامنه کاربرد

این استاندارد کلیه دانش آموزان کشور را که در نظام آموزشی روزانه در سطوح تحصیلی پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه مشغول تحصیل می باشند در برمی گیرد.

۳ مراجع الزامی

مراجع الزامی زیر حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد به آنها ارجاع داده شده است بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد محسوب می شود. در مورد مراجع دارای تاریخ چاپ و / یا تجدید نظر اصلاحیهها و تجدیدنظرهای بعدی این مدارک مورد نظر نیست. معهذاً بهتر است کاربران ذینفع این استاندارد، امکان کاربرد آخرین اصلاحیهها و تجدید نظرهای مدارک الزامی زیر را مورد بررسی قرار دهند، در مورد مراجع بدون تاریخ چاپ و / یا تجدید نظر، آخرین چاپ و / یا تجدید نظر آن مدارک الزامی ارجاع داده شده مورد نظر است.

استفاده از مراجع زیر برای کاربرد این استاندارد الزامی است:

- ۱-۳ - استاندارد ملی ۳۷۶۳ ایران : سال ۱۳۷۵ " آئین کار اصول کلی مکان یابی و تأمین بهداشت ساختمانهای آموزشی
- ۲-۳ - استاندارد ملی ۳۵۴۶ ایران : سال ۱۳۷۳ " آئین کار اصول شناخت ، مکان یابی و طراحی فضاهای بازی کودکان ۱ تا ۶ ساله "
- ۳-۳ - استاندارد ملی ۸۲۱ ایران : سال ۱۳۵۱ " میز و نیمکت مدارس "
- ۴-۳ - استاندارد ملی ۴۰۴ ایران : سال ۱۳۵۳ " ابعاد میزهای تحریر "
- ۵-۳ - استاندارد ملی ۶۵۱ ایران : سال ۱۳۵۳ " ابعاد صندلی های میز تحریر "
- ۶-۳ - استاندارد ملی ۳۷۳۳ ایران : سال ۱۳۷۵ " تجهیزات چوبی کتابخانه "
- ۷-۳ - استاندارد ملی ۲۰۳۳ ایران : سال ۱۳۵۸ " چهارپایه مدارس "
- ۸-۳ - استاندارد ملی ۱۹۱۳ ایران : سال ۱۳۵۸ " رخت آویز مدارس "
- ۹-۳ - استاندارد ملی ۹۶۵ ایران : سال ۱۳۷۸ " تخته سیاه و سبز "
- ۱۰-۳ - استاندارد ملی ۲۰۳۹ ایران : سال ۱۳۵۷ " میز و نیمکت دو نفره مدارس - روشهای آزمون "
- ۱۱-۳ - استاندارد ملی ۹۶۶ ایران : سال ۱۳۵۲ " میز و صندلی کودکان " "
- ۱۲-۳ - استاندارد ملی ۹۶۷ ایران : سال ۱۳۵۲ " میز و صندلی دبیر و آموزگار " "
- ۱۳-۳ - استاندارد ملی ۲۰۳۶ ایران : سال ۱۳۵۷ " میز نقشه کشی مدارس " "
- ۱۴-۳ - استاندارد ملی ۲۰۳۵ ایران : سال ۱۳۵۸ " تلوزیون در مدارس " "
- ۱۵-۳ - استاندارد ملی ۲۰۸۶ ایران : سال ۱۳۵۹ " بهداشت مدارس " "
- ۱۶-۳ - استاندارد ملی ۴۵۷۱ ایران : سال ۱۳۷۷ " اصول طراحی ایمنی مدارس در برابر آتش - مبحث فرار " "
- ۱۷-۳ - استاندارد ملی ۱۸۴۸ ایران : سال ۱۳۶۳ " روشنایی مدارس " "
- ۱۸-۳ - استاندارد ملی ۴۰۷۲ ایران : سال ۱۳۷۶ " بوفه مدارس - آئین کار مکان یابی - ساختمان - تجهیزات و بهداشت بوفه مدارس " "
- ۱۹-۳ - استاندارد ملی ۴۰۷۳ ایران : سال ۱۳۷۶ " سرویس های بهداشتی مدارس " "
- ۲۰-۳ - استاندارد ملی ۱۰۵۳ ایران : سال ۱۳۷۴ " ویژگیهای آب آشامیدنی " "
- ۲۱-۳ - استاندارد ملی ۱۰۱۱ ایران : سال ۱۳۷۳ " ویژگیهای بیولوژیکی و حد مجاز آلودگی باکتریولوژیکی آب آشامیدنی " "

۴ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد اصطلاحات و / یا واژه ها با تعاریف زیر بکار می رود.

۱-۴ برنامه های جامع سلامت مدارس

عبارتست از کلیه فعالیت هایی که برای تامین ، حفظ و ارتقای بهداشت جسمی ، روانی ، اجتماعی و عاطفی دانش آموزان انجام می شود و شامل ۹ جزء آموزش جامع بهداشت مدرسه - تربیت بدنی - خدمات بهداشتی - خدمات تغذیه - خدمات مشاوره و روانشناسی اجتماعی ، سلامت محیط مدرسه ، ارتقای سلامت کارکنان ، مداخله والدین و جامعه و آموزش معلمان می باشد.

۲-۴ دانش آموز

کودک یا نوجوان در سن ۶-۱۸ سالگی که در مدرسه تحت پوشش نظام آموزش و پرورش کشور تحصیل می نماید.

۳-۴ مدرسه

فضایی آموزشی که دانش آموزان طبق مقررات وزارت آموزش و پرورش و بر اساس برنامه درسی کشور ایران در آن تحصیل می کنند.

۴-۴ ارتقاء سلامت

فرآیند توانمند سازی مردم در تسلط بر سلامت خود و بهبود آن

۵-۴ محیط مدرسه

به کلیه فضاهای موجود در مدارس اعم از کلاس درس ، فضاهای بازی و ورزش ، سرویس های بهداشتی و اتاق بهداشت اطلاق می شوند.

۶-۴ آموزش بهداشت

قسمتی از برنامه بهداشت مدارس است که به منظور آگاهی و ایجاد رفتار بهداشتی اجرا می شود مجریان اصلی این برنامه معلمان و مربیان بهداشت می باشند.

۷-۴ خدمات بهداشتی

قسمتی از برنامه بهداشت مدارس است که بوسیله پزشکان ، مربیان بهداشت و سایر کارکنان و یا با راهنمایی آنها برای ارزیابی و بهبود سطح بهداشت دانش آموزان انجام می شود.

۸-۴ معاینات مقدماتی

عبارتست از معاینات ساده ای که طبق برنامه مشخص بوسیله مربیان بهداشت و کارکنان بهداشتی به منظور شناسایی برخی اختلالات مهم انجام می شود.

۹-۴ معاینه انتخابی

عبارتست از معاینات تخصصی که در موارد لزوم به وسیله مربیان بهداشت و یا پزشکان متخصص انجام می شود.

۱۰-۴ معاینات ادواری

عبارتست از معاینه مقدماتی - عمومی پزشکی و در صورت لزوم معاینات تخصصی که در شروع هر مقطع تحصیلی انجام می شود.

۱۱-۴ معاینه عمومی (Check up)

ارزیابی کلیه دستگاههای بدن برای تایید سلامت آنها و رد و وجود اختلال / بیماری در آنهاست که این فعالیت توسط پزشک انجام می شود.

۱۲-۴ بیماریابی (Case finding)

عبارت است از بکارگرفتن آزمون های بالینی و یا آزمایشگاهی برای تشخیص بیماری در کسانی که بدلیل دیگری به دنبال مراقبت های بهداشتی هستند.

۱۳-۴ غربالگری (Screening)

عبارتست از بررسی برای یافتن آلودگی یا بیماری در جمعیت یا افرادی که خود بدنبال مراقبت بهداشتی نیستند . این افراد به ظاهر سالم می باشند.

۱۴-۴ مراقبت (Care)

اصطلاحی عمومی است که در فرهنگ سلامت ، منظور از آن تحت نظر داشتن فرد برای انجام اقداماتی است که از ابتلای به بیماری و مشکلات سلامت جلوگیری می کند.

۱۵-۴ مراقبت از بیماری (Surveillance)

به گردآوری ، تحلیل و تفسیر نظام مند و مستمر داده های مربوط به یک بیماری یا وضعیت بهداشتی اطلاق می گردد.

۱۶-۴ جامعه مدرسه (School community)

جامعه ای شامل دانش آموزان ، کارکنان مدرسه ، والدین و اعضای جامعه مرتب با مدرسه می باشند.

۱۷-۴ مقاطع تحصیلی

به دوره های پیش دبستانی ، دبستان ، راهنمایی و متوسطه در نظام آموزش کشور اطلاق می شود .

۱۸-۴ تجهیزات بهداشتی مدارس

به کلیه وسایلی که با هدف بهبود وضعیت بهداشت در مدارس تهیه و بکار گرفته می شود، اطلاق می گردد.

۱۹-۴ تجهیزات آموزشی مدارس

به کلیه وسایلی که با هدف بهبود آموزش در مدارس تهیه و بکار گرفته می شود اطلاق می گردد.

۲۰-۴ اتاق بهداشت مدرسه

هر مدرسه بایستی دارای اتاق خدمات بهداشتی مجهز به تجهیزات کامل جهت انجام فعالیت های بهداشتی و تغذیه ای (معاینات بهداشتی درمانی دانش آموزان شامل بیماریابی ، بینایی سنجی ، شنوایی سنجی و پایش رشد - آموزش بهداشت و تغذیه کارکنان و دانش آموزان - کمک های اولیه در مواقع بروز حادثه و ...) باشد.

۵ ویژگیهای برنامه های بهداشتی مدارس

۱-۵ ویژگیهای بهداشتی

۱-۱-۵ ویژگیهای اتاق بهداشت مدارس

اتاق بهداشت می بایست تمیز بوده و نور کافی داشته باشد و مخصوص معاینه بوده و از آن استفاده دیگری نشود توصیه می شود طول این اتاق بیشتر از ۶ متر باشد تا بتوان از تابلوی تعیین میزان دید استفاده نمود.

یادآوری : چنانچه طول اتاق ۳/۵ متر باشد می توان به کمک آئینه از تابلوی تعیین میزان دید استفاده نمود.

وسایل مورد نیاز در اتاق بهداشت به قرار زیر است :

- تخت معاینه به انضمام پتو ، بالش و ملافه
- قدسنج
- ترازو
- قیچی ساده
- آبسلانگ
- ترمومتر و فشار سنج
- کیف آب گرم و سرد
- باند کشی در اندازه های مختلف
- آتل در اندازه های مختلف
- ترالی (میز پانسمان)
- جعبه کمک های اولیه
- چراغ قوه
- محلول های ضد عفونی کننده جهت زخم ها
- محلول های ضد عفونی کننده جهت سرویس های بهداشتی
- باند در اندازه های مختلف
- پنبه و لکوپلاست و هندی پلاست
- گاز استریل - دستکش

- آینه دندان پزشکی
- سوند دندان پزشکی
- پنس و دیش
- چارت بینایی سنجی
- ادیو متر و دیاپازون
- دفتر معاینات و گزارشهای روزانه
- رخت کن
- درجه حرارت سنج طبی
- وسایل کمک آموزشی بهداشتی (کتاب و مجلات بهداشتی ، مولاژ دهان و دندان و ...)

۲-۵ خدمات بهداشتی

۱-۲-۵ ارزیابی سلامت دانش آموزان

ارزیابی سلامت دانش آموزان به صورت معاینات مقدماتی ، معاینات عمومی پزشکی و تخصصی انجام می گیرد.

۱-۱-۲-۵

ارزیابی سلامت فردی دانش آموزان که از طریق مربیان بهداشت و طی معاینات مقدماتی و حداقل سالی یکبار انجام می گردد شامل اقدامات زیر می باشد:

الف - ارزیابی سلامت دانش آموزان - کنترل بهداشت فردی و انجام کمک های اولیه ، بیمار یابی کنترل ، پیگیری بیماریها و غیبت دانش آموزان

ب - همکاری در غربالگری با پزشک ، شنوایی سنج و بینایی سنج و روان شناس بالینی ، تربیت بدنی و دندان پزشک و سایر موارد

ج - کامل نمودن شناسنامه سلامت^۱ (مطابق با جداول پیوست اطلاعاتی الف)

د - شناسایی دانش آموزان ویژه از نظر جسمی و روانی و اجتماعی و تشکیل پرونده برای آنها و ایجاد ارتباط لازم با پزشک در مورد ایشان و پیگیری لازم جهت مراقبت های تعیین شده توسط پزشک و یا روان شناس و سایرین

ه - بررسی کارت واکسیناسیون و ارجاع در صورت نیاز جهت دریافت واکسن های ضروری

و - انجام تست های روانی در دانش آموزانی که مشکلات درک فراگیری و یا ناراحتی جسمی و روانی دارند.

ز - معاینات بهداشتی متناوب با هدف بیماریابی

ح - مراقبت صحیح از دانش آموزانی که متبلا به بیماریهای مزمن هستند.

۱- شناسنامه سلامت با همکاری وزارت آموزش و پرورش ، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ، سازمان آموزش و پرورش استثنایی ، معاونت سلامت ، معاونت تربیت بدنی و تندرستی تنظیم شده است .

ط - مراقبت از دانش آموزان در زمینه انجام کمکهای اولیه ، حوادث ، زخم ها و دیگر عوارض ، اورژانس با اقدامات فوری در حدکمکهای نخستین ، خیردادن به والدین دانش آموز و ترتیب دادن برنامه انتقال مصدوم یا دچار مشکل

۲-۱-۲-۵ معاینات ادواری

- الف - معاینات ادواری در شروع هر مقطع ، بدو ورود به دبستان ، راهنمایی و دوره متوسطه انجام می شود.
 ب - معاینات شامل معاینات مقدماتی - عمومی پزشکی و تخصصی می باشد .
 ج - معاینات در پایگاههای بهداشتی توسط مربی بهداشت ، پزشک عمومی ، بینایی سنج و شنوایی سنج انجام می گیرد .
 د - مدت زمان لازم برای معاینه هر دانش آموز ۱۵ دقیقه می باشد

یادآوری - شناسنامه سلامت دانش آموز در مدرسه نگهداری و در موقع انتقال دانش آموز با سایر مدارک به مدرسه بعدی فرستاده می شود.

۳-۱-۲-۵ اقدامات کنترلی به منظور جلوگیری و کنترل بیماریهای واگیردار در دانش آموزان:

- الف - تکمیل بودن شناسنامه سلامت
 ب - ارائه کارت تکمیل شده واکسیناسیون باید طبق جدول شماره ۱ باشد:
 جدول شماره ۱ - واکسیناسیون

سن	نوع واکسن
بدو تولد	فلج اطفال ، سل (ب . ث . ژ) هپاتیت ب
۱/۵ ماهگی	سه گانه (دیفتری ، کزاز، سیاه سرفه) ، فلج اطفال ، هپاتیت ب
۳ ماهگی	فلج اطفال و ثلاث
۴/۵ ماهگی	سه گانه (دیفتری ، کزاز ، سیاه سرفه) ، فلج اطفال
۹ ماهگی	سرخک ، هپاتیت ب
۱۵ ماهگی	یاد آور سه گانه ، یاد آور فلج اطفال ، سرخک
۶ - ۴ سالگی	یاد آور سه گانه ، یاد آور فلج اطفال
۱۶ - ۱۴ سالگی	توام بالغین (دیفتری ، کزاز)

۴-۱-۲-۵ کلیه پرسنل مدرسه موظفند به مجرد مشاهده علائم تب در دانش آموزان اقدامات ذیل را انجام دهند:

- الف - مجزا کردن دانش آموز بیمار از سایرین
 ب - اطلاع به خانواده دانش آموز
 ج - پیگیری وضع دانش آموز از طریق ارتباط با خانواده دانش آموز

د- کمک به معرفی دانش آموز به مراکز بهداشتی - درمانی در صورت نداشتن پزشک خانواده

ه- کنترل دانش آموز جهت طی نمودن دوره نقاهت

۵-۱-۲-۵

دوره جدایی دانش آموز و کارکنان مبتلا به بیماریهای واگیر در آموزشگاه منوط به نظر و گواهی پزشک معالج می باشد و نباید با معیارهای رسمی دوره جدایی از مدرسه مغایرت داشته باشد دوره جدایی به هنگام ابتلاء به بیماری و اقدامات لازم باید طبق جدول شماره ۲ به عمل آید.

جدول شماره ۲- دوره جدایی دانش آموزان و اقداماتی که در مواقع مواجهه با بیماریهای واگیردار باید به عمل آید

ردیف	اسامی بیماریها	مدت جداسازی مبتلایان به بیماریهای واگیردار	اقدامات لازم برای کسانی که با بیمار در تماس بوده اند.
۱	آبله مرغان	۶ روز پس از شروع بثورات تا خشک شدن بثورات (وزیکول ها)	هیچ
۲	اوریون	تارفع ورم بناگوش	هیچ
۳	دیفتری	تاموقعی که در کشت حلق و بینی به فاصله ۲۴ ساعت از همدیگر منفی باشند. در محلهایی که امکان کشت مقدور نیست ، مدت جداسازی تا دو روز پس از خاتمه درمان ضد میکروبی است ، مدت درمان ۱۰-۱۴ روز با پنی سیلین یا اریترومايسين می باشد و یا ۴ هفته پس از شروع بیماری در مورد کسانی که درمان نشده باشند.	در مورد کسانی که سابقه واکسیناسیون کامل علیه دیفتری را دارند یک نوبت واکسن D.P.T زیر ۶ سال و یا D.T بالای ۶ سال لازم است . در مورد کسانی که سابقه واکسیناسیون نداشته بطور ناقص واکسینه شده اند ، اقدامات لازم باید از طریق مرکز بهداشت مربوطه به عمل آید.
۴	سرخک	حداکثر تا ۷ روز پس از شروع بثورات	افراد واکسینه نشده به پزشک معالج و یا مراکز بهداشتی مراجعه نمایند.
۵	سرخچه	تا ۵ روز پس از شروع بثورات	در مورد دانش آموزان اقداماتی لازم نیست ، خانمهای حامله که با بیمار مبتلا به سرخچه تماس داشته اند و در سه ماه اول آبستنی هستند باید جهت اقدامات لازم به مرکز بهداشت معرفی شوند.
۶	هپاتیت عفونی	تا ۷ روز پس از شروع زردی	در موارد تماس نزدیک برای افراد خانواده و در کلاس برای بچه هایی که نزدیک بیمار می نشینند تجویز گاماگلوبولین ،توصیه می شود.

۷	مخملک	۲۴ ساعت پس از شروع درمان با پنی سیلین	اگر مورد بیماری یک نفر بوده باشد ، اقداماتی برای دیگران لازم نیست ولی اگر بیماری به صورت اپیدمی در آید . کشت حلق از تمام موارد تماس و معالجه مواردی که کشت مثبت دارند لازم است . در صورت عدم امکان کشت استفاده از پنی سیلین برای موارد تماس توصیه می شود.
۸	سسیاه سرفه	در صورت عدم درمان ۴ هفته پس از شروع بیماری و در صورت درمان با اریترومايسين تا ۷ روز پس از درمان	تجویز اریترومايسين به مدت یک هفته برای همکلاسان نزدیک و سایر افرادی که بیمار با آنها تماس داشته است .

ادامه جدول شماره ۲ - دوره جدایی دانش آموزان و اقداماتی که در مواقع مواجهه با بیماریهای واگیردار باید به عمل آید

ردیف	اسامی بیماریها	مدت جداسازی مبتلایان به بیماریهای واگیردار	اقدامات لازم برای کسانی که با بیمار در تماس بوده اند.
۹	فلج اطفال	۶-۴ هفته پس از شروع بیماری	چون ویروس به مدت ۶-۴ هفته از مدفوع بیمار دفع می شود ، لذا رعایت اصول بهداشت فردی در این مدت ضروری است .
۱۰	مننژیت منگوکوکي	۲۴ ساعت پس از شروع درمان	برای تماسهای نزدیک و موارد آندمیک ، پیشگیری با ریفامین به مقدار ۱۰ میلی گرم یارکیلو ، هر ۱۲ ساعت به مدت ۲ روز و در موارد اپیدمیک با نظر وزارت بهداشتی اقدامات لازم انجام شود.
۱۱	تیفوئید	ارائه گواهی سه (۳) کشت مدفوع منفی متوالی	رعایت اصول بهداشت
۱۲	سل	در مورد سل اولیه اطفال (پریمانفکسیون سلی) معمولاً جداسازی لازم نیست	

یادآوری- کنترل گواهی هاری دوره جدایی به عهده مربی بهداشت و یا مدیر مدرسه و با توجه به ضوابط فوق انجام می شود.

۵-۲-۱-۶ کلیه فروشنندگان مواد غذایی و پرسنل خدماتی مدرسه باید: کارت صحت مزاج معتبر که تاریخ اعتبار آن از هنگام صدور ۶ ماه می باشند داشته باشند

۵-۲-۱-۷ کمک های اولیه و پیش بینی های لازم

در هر مدرسه به ازاء هر ۷۵۰ نفر دانش آموز می بایست یک مربی بهداشت حضور داشته باشد. علاوه بر مربی بهداشت ، معلمان و معاون مدرسه نیز می تواند به منظور پیشگیری از حوادث با مربی بهداشت همکاری نماید.

برای مقابله با حوادث در هر مدرسه می بایست پیش بینی های لازم به عمل آید:

۱-۲-۱-۷-۱ تهیه لوازم کمک های اولیه - این لوازم علاوه بر اتاق بهداشت باید در زمین ورزش ، کارگاههای فنی و آزمایشگاه نیز در دسترس باشند.

۲-۲-۱-۷-۲ آدرس و شماره تلفن منزل و محل کار والدین در دسترس باشند.

۳-۲-۱-۷-۳ شماره تلفن اورژانس ، آمبولانس ، بیمارستانها ، مراکز راهنمایی مسمومین ، آتش نشانی می بایست در دفتر مدرسه و اتاق بهداشت در دسترس باشد.

۴-۲-۱-۷-۴ در صورت تمایل والدین آدرس و شماره تلفن پزشک خانواده برای مراجعه ضروری ، در دفتر مدرسه در دسترس باشد.

۵-۲-۱-۷-۵ قبلاً از والدین موافقت گرفته شود که در صورت بروز موارد اورژانس بتوان کمک پزشکی فوری در خواست کرد.

۶-۲-۱-۷-۶ در صورت بروز حادثه ، گزارش آن می بایست بوسیله مربی بهداشت طبق فرم پیوست تنظیم (نوع حادثه ، علائم عمده ، علت حادثه ، شرح حادثه) و نگهداری شود.

۷-۲-۱-۷-۷ در صورتیکه هر یک از دانش آموزان دچار بیماریهایی مانند صرع ، ناراحتی های قلبی و ... باشند سوابق پزشکی آنان تهیه و نزد مسئولین مدرسه نگهداری و در مدرسه از مراقبتهای ویژه برخوردار خواهند شد.

۵-۳ آموزش بهداشت

مجریان اصلی آموزش بهداشت معلمان مدرسه می باشند . پزشکان ، مراقبان بهداشت و سایر کارشناسان امور بهداشتی در طرح ریزی و اجرای برنامه های بهداشتی همکاری و راهنمایی می نمایند.

نکات زیر باید در تنظیم برنامه های آموزش بهداشت مدنظر قرار گیرد:

۱-۳-۵ برنامه های آموزش بهداشت باید با توجه به سنین مختلف نیازها مقتضیات محلی و اجتماعی تنظیم گردد.

۲-۳-۵ آموزش بهداشت مخصوص در زمینه بهداشت فردی ، عمومی ، تغذیه ، بیماریها ، بهداشت دهان و دندان ، بهداشت روانی و اجتماعی با هماهنگی کارشناسان مربوطه و سازمان آموزش و پرورش و وزارت بهداشت و درمان انجام گیرد

۳-۳-۵ به تفهیم و جلب همکاری اولیاء دانش آموزان اهمیت اساسی داده شود.

۴-۳-۵ استفاده از وسایل کمک آموزشی و روشهای آموزش فردی مدنظر قرار گیرد.

۵-۳-۵ برنامه آموزش بهداشت باید بطور منظم و حداقل یکبار در سال ارزشیابی شود.

۶-۳-۵ ساعت در سی ، با عنوان آموزش بهداشت در کلیه مقاطع تحصیلی در نظر گرفته شود.

۷-۳-۵ راهنمای سرفصل های مورد آموزش بهداشت و مهارت های زندگی در سطوح مختلف تحصیلی بقرار زیر است :

دوره ابتدایی ۱-۷-۳-۵

در این دوره تحصیلی هر آموزش ساده ای می تواند برای دانش آموزان تازه و جالب باشد ولی باید این گروه سنی را در زمینه های زیر آموزش داد:

- الف - بهداشت فردی
- ب - بهداشت دهان و دندان
- ج - تغذیه و بهداشت مواد غذایی
- د- بیماریهای شایع سنین مدرسه
- ه- بهداشت روان در قالب مهارت های زندگی
- و - ضرورت بهداشت محیط در خانه ، مدرسه ، محله و شهر
- ز- سوانح و حوادث
- ح - مسائل مهم بهداشتی در محل زندگی

دوره راهنمایی و متوسطه ۲-۷-۳-۵

در دوره راهنمایی و متوسطه موضوعات زیر باید آموزش داده شود.

- الف - بهداشت فردی
- ب - بهداشت دهان و دندان
- ج - بهداشت دوران بلوغ
- د- اهمیت تغذیه در سنین بلوغ
- ه - اهمیت واکسیناسیون
- و- بهداشت محیط و بهداشت حرفه ای
- ز - مسایل جمعیتی و مشکلات ناشی از رشد بی رویه جمعیت
- ح - نظام ارائه خدمات بهداشتی روانی
- ط - بیماریهای واگیر دار و غیر واگیردار مهم برای نوجوانان (مانند انگل های روده ای ، بیماریهای آمیزشی ، ایدز ، بهداشت روان)
- ی - سوانح و حوادث
- ک - آموزش مهارت های زندگی

۶ ویژگیهای تجهیزات مدارس

۱-۶ تجهیزات آموزشی مدارس

۱-۱-۶ میز و نیمکت ها

۱-۱-۱-۶ اندازه بلندی میز و نیمکتها

اندازه و بلندی میز و نیمکت ها به سن و قد بچه ها ،نوع درس یا فراگیری آنها (کلاس درس ، آزمایشگاهها ، کارگاهها ، کتابخانه ها ، کلاس نقاشی و رسم) بستگی دارد میز و صندلی و یا نیمکت کلاس وقتی مناسب و برای دانش آموز راحت است که اگر وی روی نیمکت نشست کف پایش به آزادی به کف اتاق مماس شود و پشتی نیمکت یا صندلی کمی به عقب متمایل بوده و با سطح نیمکت زاویه ۱۰۰ یا ۱۰۵ درجه داشته باشد. بلندی میز باید در سطح ساعد دانش آموز قرار گیرد.

۲-۱-۱-۶ سطح میز و نیمکت

سطح میز و نیمکت ها باید صاف و صیقلی و تمیز باشد ولی نه براق و زنگ زده و لعاب دار ، از این رو استفاده از چوبهای طبیعی نسبت به مواد دیگر مزیت دارد . سطح میز باید شیبی ملایم با زاویه تقریبی ۱۵ درجه از بالا به پایین داشته باشد میز و نیمکت مدارس می بایست با ویژگی های ذکر شده در استاندارد ملی ایران ۸۲۱ “ میز و نیمکت مدارس “ و استاندارد ملی ایران ۶۵۱ “ ابعاد صندلیهای میز تحریر “ و استاندارد ملی ایران ۲۰۳۹ “ میز و نیمکت دو نفره مدارس “ و استاندارد ملی ایران ۲۰۳۳ “ چهارپایه مدارس مطابقت داشته باشد.

۲-۱-۶ ویژگیهای تخته سیاه و سبز مدارس (تابلو مدارس)

۱-۲-۱-۶ تابلو باید کاملاً صاف ، سیاه تیره یا سبز تیره و عاری از برق و انعکاس باشد و در معرض دید کامل دانش آموزان باشد برای نوشتن روی تابلو سیاه استفاده از گچ زردمطلوبتر از رنگهای دیگر است .

یادآوری - رنگ سبز برای تابلوی کلاس ارجعیت دارد.

۲-۲-۱-۶ تابلو باید در دیوار جلو کلاس قرار گیرد و هرگز نباید در محل دیواره پنجره ها نصب شده و روبروی پنجره قرار گیرد و می بایست فاصله آن از اولین ردیف دانش آموزان حداقل ۲/۲۰ متر باشد.

۳-۲-۱-۶ تابلو باید در ارتفاع مناسبی قرار گیرد به نحوی که لبه فوقانی تخته سیاه ۵۰ سانتی متر بالاتر از شانهٔ محصلین دبستانی و ۷۰-۸۰ سانتی متر بالاتر از شانهٔ محصلین مقطع متوسطه واقع شود. ویژگیهای تابلو مدارس باید با استاندارد ملی ۹۶۵ ایران : سال ۱۳۷۸ “ تخته سیاه و سبز “ مطابقت داشته باشد.

۴-۲-۱-۶ می بایست سکویی در زیر تابلو ساخته شود تا تسلط دانش آموز بر کل کلاس امکان پذیر باشد حداکثر ارتفاع سکو ۲۰ سانتی متر است و طول و ارتفاع تابلو با توجه به مقطع تحصیلی دانش آموزان می بایست مطابق با جدول شماره ۳ باشد.

جدول شماره ۳- طول و ارتفاع تابلو با توجه به مقطع تحصیلی

مقطع	طول تابلو (سانتی متر)	ارتفاع تخته سیاه از روی سکو (سانتی متر)
ابتدایی	۲۷۰	۷۰
راهنمایی	۳۰۰	۸۰
متوسطه	۳۰۰	۸۵

۳-۱-۶ سیستم تهویه و حرارتی مدرسه

بدیهی است در ساختمان های مدرن، دستگاه تهویه و حرارت مرکزی به نحوی مطلوب این نیاز را برطرف می کند درجه حرارت مناسب برای اتاق های مختلف ساختمان یک مدرسه باید مطابق جدول شماره ۴ باشد.

یادآوری - درجه رطوبت مناسب ۷۰-۳۰ درصد است .

جدول شماره ۴- درجه حرارت مناسب برای قسمت های مختلف ساختمان مدرسه

درجه سلسیوس	حرارت
۱۸-۲۱	کلاس درس
۲۰-۲۳	اتاق سخنرانی
۱۵-۱۹	سالن ورزش
۱۳-۱۸	ژیمناستیک
۲۱-۲۴	دستشویی
۲۸-۳۰	استخر سرپوشیده

انتخاب سیستم تهویه مصنوعی باید به نحوی باشد که در کلاس حداکثر ۶ لیتر در ساعت و در راهروها و هال ۴/۵ لیتر در ساعت هوا جابجا شود در مورد تأمین گرما جهت کلاس بایستی دستگاه مولد حرارت مستقیماً گازهای حاصل از سوخت را به فضای کلاس وارد ننماید و حداقل اکسیژن را جهت سوختن کامل مصرف نماید و خطر آتش سوزی نداشته و فضای کلاس را بطور یکنواخت گرم نماید.

یادآوری - آزمایشگاه و کارگاه می بایست مجهز به سیستم تهویه مناسب با حجم سالن باشد.

۴-۱-۶ نور و امکانات روشنایی در ساختمان مدرسه و کلاس ها

کلاسها بایستی حتی الامکان طوری ساخته شوند که از نور طبیعی استفاده نمایند و ترجیحاً می بایست نور از سمت چپ دانش آموزان وارد کلاس شود.

۱-۴-۱-۶ در مورد کلاسهای شبانه و یا کلاسهایی که اجباراً از نور مصنوعی استفاده می نمایند حداقل میزان نور بایستی برابر ۳۰ لوکس بوده و نحوه تابش طوری باشد که ایجاد خیرگی در دانش آموزان ننماید.

۲-۴-۱-۶ میزان نور در راهروها بایستی ۱۰۰ لوکس و برای رختکن ها و توالتها و دستشویی ها حداقل ۵۰ لوکس در نظر گرفته شود.

۳-۴-۱-۶ شدت روشنایی برای کارگاههایی از قبیل خیاطی ، صنایع دستی ، نقشه کشی و ... حداقل ۳۵۰ و حداکثر ۵۰۰ لوکس در نظر گرفته شود و در صورت استفاده از نور مصنوعی (حداقل و حداکثر مورد اشاره) رعایت گردد.

یادآوری - میزان نور چه طبیعی و چه مصنوعی می بایست متناسب با دید دانش آموز باشد.

یادآوری - از استفاده از نورهای تند که با تشعشع مستقیم منبع نورانی (تابش خورشید در کلاس یا سیستم نوری مستقیم برق که موجب خیرگی چشم می شود) اجتناب گردد.

یادآوری - از انعکاس نورهای تند به سطح دیورها ، کف اتاق ، سقف اتاق ، میز ، تابلو کلاس جلوگیری به عمل آید تا موجب خیرگی و خستگی چشم نشود.

نور و امکانات روشنایی فضای آموزشی باید مطابق با استاندارد ملی ۳۷۶۳ ایران : سال ۱۳۷۵ " آئین کار اصول کلی مکان یابی و تأمین بهداشت ساختمانهای آموزشی باشد.

۵-۱-۶ تجهیزات لازم در مدارس

در هر کلاس می بایست رخت آویز به منظور نصب البسه اضافی دانش آموزان تهیه گردد ، اگر فضای کلاس برای نصب رخت آویز مناسب نباشد می توان رخت آویز را در راهروها در محل درب ورودی کلاس به دیوار نصب کرد.

ارتفاع و محل نصب رخت آویز می بایست با قد و مقطع تحصیلی دانش آموزان باشد، ویژگیهای رخت آویز مدارس باید مطابق با استاندارد ملی ۱۹۱۳ ایران : سال ۱۳۵۸ " رخت آویز مدارس " باشد.

۲-۵-۱-۶ تجهیزات چوبی کتابخانه ها

تجهیزات چوبی کتابخانه ها در مدارس باید مطابق با استاندارد ملی ۳۷۳۳ ایران : سال ۱۳۵۷ " تجهیزات چوبی کتابخانه ها " باشد.

۳-۵-۱-۶ ابزار کمک آموزشی

ابزار کمک آموزشی باید متناسب با مقطع تحصیلی و مواد درسی دانش آموزان بکار گرفته شود.

محل احداث مدرسه باید در فاصله و موقعیت مناسبی نسبت به مراکز جمعیتی و نواحی مسکونی و آموزشی بوده در مالکیت آموزش و پرورش و داخل محدوده شهری یا روستا قرار داشته و امکان دسترسی به تأسیسات مانند آب، برق، تلفن و گاز داشته باشد و باید به مطالعات اقلیمی در منطقه و تعیین جهت وزش باد، توجه داشت. زمین انتخابی در مسیر عوامل آلودگی‌زا مانند کارخانجات صنعتی، شیمیایی محلهای دفن زباله، فاضلاب شهری، دامداری، مرغداری، دباغ‌خانه‌ها، کشتارگاهها، کوره‌های آجرپزی، عمل انباشت کود و سایر مراکزی که به نحوی ممکن است ایجاد دود، بو و گرد و غبار نماید نموده همچنین در جوار بیمارستان، تیمارستان، گورستان، زندان، خطوط راه آهن، بزرگراهها نباشد و خارج از حریم کابل‌های فشار قوی برق (هوایی یا زمینی) خطوط اصلی و فرعی گازرسانی، پستهای زمینی فشار قوی، پمپ بنزین، محل عرضه و فروش کپسولهای گاز، انبارهای مواد محترقه، منفجره، ترکیبات شیمیایی و انبارهای قابل اشتعال مانند: کاغذ، پارچه، لاستیک، چوب، الیاف و غیره بوده و در مسیرحوزه‌های آبریز فرعی و اصلی رودخانه قرار نداشته باشد.

یادآوری - در صورتیکه احداث مدرسه در نزدیک محیطهای ذکر شده اجتناب ناپذیر باشد باید حداقل ۵۰۰ متر با مراکز فوق فاصله داشته باشد.

آموزشگاه باید در مکانی احداث شود که دانش آموزان را از امکانات رفاهی رفت و آمد و سرویس اتوبوسرانی برخوردار کند، هر چند اگر در حاشیه خیابانهای اصلی نباشد بهتر و مطلوبتر خواهد بود. در جاهائیکه امکان استفاده از اتوبوس نیست مسیر مدرسه باید برای عبور و مرور مناسب باشد. فضاهای کم آفتاب که بوسیله ساختمانهای چند طبقه و بلند اشغال شده، محل مناسبی برای احداث مدرسه نخواهد بود.

زمین اطراف ساختمان مدرسه باید تا حد امکان خشک و مسطح بوده و نیز دارای سیستم فاضلاب باشد، چون یک محیط آلوده و مرطوب سردتر از محل خشک است. زمین شنی یا گچی به علت سرعت دفع رطوبت بر سایر زمینها مزیت دارد چون خاکهای رسی به علت کندی در جذب آب و رطوبت برای مدرسه مشکلاتی خواهد داشت، هم چنین دیوارهای ساختمانی باید به شیوه ای ساخته شود که بتواند با رطوبت خارج مقابله کند.

یادآوری - لازمست نقشه ساختمانی مدارس از نظر معیارهای بهداشتی به تایید اداره کل بهداشت محیط برسد.

معیار مساحت زمین مورد نیاز به منظور احداث مدرسه، تعداد دانش آموزانی خواهد بود که در آن مدرسه به تحصیل اشتغال خواهند داشت و متناسب با دوره‌های ابتدایی، راهنمایی و متوسطه و بر اساس سرانه بنا و محوطه با اخذ نظر معاونت تربیت بدنی و تندرستی به لحاظ زمینهای ورزش مورد نیاز و نیز فضاهای بهداشتی به

ازاء هر دانش آموز طبق ضوابط و معیارهای طراحی فضاهای آموزشی و پرورشی سازمان نوسازی ، توسعه و تجهیز مدارس خواهد بود.

۱-۲-۷ برای مدارس ابتدایی حداقل دو هزارمتر مربع به ازاء هر صد دانش آموز به اضافه هزار متر مربع برای هر صدنفر محصل اضافی فضا لازم است .

۲-۲-۷ برای مدارس راهنمایی و متوسطه ، حداقل چهار هزار متر مربع برای هر صد نفر دانش آموز به اضافه هزار متر مربع برای هر صد نفر محصل اضافی فضا لازم است .

یادآوری - براساس معیارهای فوق حداقل متراژ لازم به ازاء هر دانش آموز در مدرسه ۶ تا ۸ متر مربع خواهد بود.

۳-۲-۷ تعداد طبقات مدارس برای دوره های ابتدایی و راهنمایی حتی الامکان دو طبقه و در صورت ضرورت حداکثر سه طبقه و برای دبیرستانها و هنرستانهای فنی و حرفه ای و کار و دانش حداکثر چهار طبقه مجاز است .

۳-۷ زمین ورزش و بازی مدرسه

زمین بازی باید به قدر کافی وسعت داشته باشد که بدون ایجاد ازدحام و برخورد ضمن بازی ، فعالیت دانش آموزان را به راحتی فراهم کند. این شرایط با در نظر گرفتن مساحتی تقریباً معادل ده متر مربع برای هر دانش آموز مطلوب است .

یادآوری - زمین مورد نیاز برای بازیهای فوتبال ، بسکتبال ، والیبال ، تنیس و غیره می بایست با ضوابط اداره کل تربیت بدنی طراحی گردد.

۴-۷ نوع ساختمان مدرسه

۱-۴-۷ ساختمان یک طبقه برای مدارس ابتدایی مناسب تر است و اگر به عللی ساختمان دو یا چند طبقه باشد ، کلاس درس شاگردان کم سال تر را باید در طبقات اولیه قرار داد. از زیر زمین فقط باید برای ماشین آلات و انبار وسایل استفاده شود.

۲-۴-۷ در نظر گرفتن وسایل ایمنی و بهداشتی جهت پیشگیری از تراکم دود ، گرد و خاک ، اتلاف حرارت ، آلودگی در حیاط ، تجمع زباله ، خطرات حاصله از آتش سوزی و حوادث با معنی از تصادفات باید در نقشه ساختمان و در انجام کارهای بنا مورد توجه قرار گیرد.

۳-۴-۷ در اماکنی که وجود سروصدا و گرما اجتناب ناپذیر است نقشه و مصالح ساختمانی باید از نوعی انتخاب شود که استفاده از ساختمان را به حد مطلوب برساند.

۴-۴-۷ پوشش حیاط مدرسه و کف کلاسها باید غیر قابل نفوذ ، غیر لغزان ، بدون سنگ ریزه ، غیر براق و آسان برای شستشو و نظافت باشد . پوشش کف برای کلاسها و راهروها از جنس موزائیک و مکالموم و برای حیاط مدرسه آسفالت و ورقه ای سیمانی باشد.

۵-۴-۷ موازین و نکات مربوط به حفظ ایمنی هر مدرسه عبارتند از : راه خروج اضطراری ، وجود امکانات اختصاصی اطفاء حریق ، سیستم زنگ خطر حریق و نرده کنار می باشد که می بایست با استاندارد ملی ۴۵۷۱ ایران : سال ۱۳۷۷ “ اصول طراحی ایمنی مدارس در برابر آتش - مبحث فرار “ مطابقت داشته باشد.

۶-۴-۷ پله های مدرسه می بایست کوتاه و پهن به عرض ۳۰ سانتی متر یا بیشتر و ارتفاع حداقل ۱۵ سانتی متر و حداکثر ۱۸ سانتی متر باشد.

یادآوری - ایجاد هر گونه بالکن یا تراس مرتبط با کلاس ممنوع است .

۵-۷ کلاس درس

۱-۵-۷ دیوارها و کف کلاسها باید کاملاً خشک ، بدون درز ، صاف و حداقل تا ارتفاع ۱/۵ متر از کف از سنگ مناسب استفاده شده و بقیه سطح دیوار با رنگ های روشن و شفاف ولی نه براق پوشیده شده باشد و به تجهیزات لازم جهت جلوگیری از انتقال صوت به کلاس مجاور مجهز باشد.

یادآوری - سطح دیوارها می بایست منطبق با جداول رنگ فضاهای آموزشی و جدول نازک کاری سازمان نوسازی و تجهیز مدارس رنگ آمیزی گردد.

۲-۵-۷ مطلوب است کلاسها دو دره ساخته شود که یک در برای ورود و خروج عادی و در دیگر راه خروج اضطراری باشد و در مواقع بروز خطر بتوان آن را مورد استفاده قرار داد.

۳-۵-۷ کف کلاسها ، راهروها و پله ها باید مقاوم و مسطح بوده و لغزنده نباشد.

۴-۵-۷ سقف کلاسها باید صاف ، بدون درز و شکاف و به رنگ روشن باشد.

۵-۵-۷ کلاس درس می بایست دارای راههای تهویه مناسب بوده و امکان تأمین هوای تنفسی مطبوع متناسب با تعداد دانش آموزان را داشته باشد این فضا در مدارس ابتدایی ۱/۵ متر مربع سطح در نظر گرفته شده و فضای لازم برای هر دانش آموز ۴/۵ متر مکعب است .

۶-۵-۷ حداکثر ابعاد قابل قبول برای کلاس درس ۸ متر طول و ۷ متر عرض می باشد.

۷-۵-۷ سقف کلاسها باید صاف و بدون درز و شکاف و به رنگ روشن باشد.

۸-۵-۷ پنجره کلاسها به منظور استفاده از تهویه و برخورداری از نور طبیعی باید به نحو زیر نصب شود:

الف - پنجره ها باید حتی الامکان در یک سمت اتاق باشد تا از بروز خیرگی و تابش نور مقابل جلوگیری کند ، نصب پنجره های روبروی هم نامطلوب است چون موجب خیرگی چشم آموزگار می شود.

ب - پنجره ها باید در یک سمت و بصورت شمالی یا جنوبی قرار گیرد تا از برخورد نور شدید به سطح میزها و ایجاد خیرگی جلوگیری کند.

ج - فضای بین پنجره باید حداقل ممکن باشد تا از ایجاد سایه در وسط کلاس جلوگیری نماید.

د- پنجره ها باید ۱۲۰ سانتی متر از کف کلاس بالاتر و تا ۲۰ سانتی متر زیر سقف ادامه یابد تا حداکثر نور را به کلاس برساند.

ه - پنجره ها باید از کرکره یا سایه گیر مناسبی برخوردار باشد تا تابش نور مستقیم و زیاد موجب خیرگی چشم دانش آموزان نشود.

و- نور پنجره ها را نباید با نصب عکس ، دکور و عوامل نورگیر دیگر کم کرد.

ز- درب و پنجره های مشرف به فضای خارج باید به تور سیمی مجهز باشد و پنجره های طبقات فوقانی مشرف به پرتگاه باید نرده محافظ داشته باشد.

ح - پنجره ها باید چنان ساخته شود که قسمت میانی آن ثابت و دو قسمت زیر و بالای آن متحرک باشد که بتوان به آسانی به منظور تهویه کلاس از آنها استفاده نمود تا هوای گرم و آلوده از بالا خارج و هوای سرد و مطبوع از قسمت زیرین پنجره وارد کلاس شود.

۹-۵-۷ رنگ

الف - انتخاب رنگ برای قسمت‌های مختلف ساختمان مدرسه می بایست متناسب با شرایط سنی کودکان و نوجوانان باشد.

ب - رنگ دیوارها به صورت روغنی ۵۰ درصد مات و یا تمام پلاستیک مرغوب در نظر گرفته شود.

ج - کلیه سقف ها با رنگ سفید رنگ آمیزی شود.

د - در سرویس های بهداشتی - آزمایشگاهها و کارگاهها از رنگهای روشن استفاده شود.

تبصره - برای ایجاد زیبایی و نشاط بیشتر می توان بر روی درها نوارهایی با رنگ چهار چوب رنگ آمیزی کرد.

۱۰-۵-۷ ظرفیت کلاسها

درمدارس ابتدایی و راهنمایی ظرفیت کلاسها نباید بیش از سی نفر باشد چون بازدهی مؤثر آموزش و فراگیری دانش آموزان کاهش می یابد.

۱۱-۵-۷ وجود اتاق ناهار خوری ، کتابخانه ، اتاق کارهای هنری ، آزمایشگاه و اتاق مشاوره از جمله نیازهایی

است که در نقشه ساختمانی یک مدرسه بزرگ و کاملاً مدرن باید مورد توجه قرار گرفته و طوری

طراحی گردد که مزاحمتی برای کلاس درس بوجود نیاورد.

۶-۷ نیازها و امکانات بهداشتی و ایمنی در ساختمان مدرسه

آبخوری

الف - کف محوطه آبخوری قابل شستشو و دارای شیب کافی و مناسب به طرف مجرای فاضلاب باشد.

ب - دیوار اطراف آبخوری از جنس قابل شستشو (نظیر کاشی) باشد.

ج - کف دیوارها ، لبه آبخوری از جنس قابل شستشو (کاشی و سرامیک) بوده و دارای شیب مناسب بطرف

مجرای فاضلاب باشد.

د- آبخوری عمومی دانش آموزان باید با شیرهای مناسب یا آب سرد کن مجهز گردد و حداقل برای هر کلاس یک

شیر آبخوری پیش بینی شود. ارتفاع شیر نسبت به سن استفاده کنندگان از سطح زمین بین ۷۵-۱۰۰ سانتی متر

باشد.

ه - آبخوری باید خارج از سرویس های بهداشتی و با رعایت شرایط بهداشتی پیش بینی گردد.

۷-۶-۲ دستشویی

الف - حداقل یک دستشویی برای هر ۵۰ دانش آموز در نظر گرفته شود. این دستشویی باید نزدیک به توالت ها یا ناهار خوری باشد و بلندی آن متناسب با قد کودکان انتخاب گردد ارتفاع ۷۰-۶۵ سانتی متر از سطح زمین برای نصب دستشویی مطلوب می باشد.

ب - استفاده از صابون مایع در دستشویی ها ضروری بوده که بهتر است توسط مخزن ثابت صابون مایع و لوله کشی روی دستشویی ها انجام شود.

۷-۶-۳ توالتها

تعداد توالتها در هر مدرسه به ازاء هر ۴۰ نفر حداقل یک چشمه توالت و هر ۵۰ نفر یک دستشویی در نظر گرفته شود.

۷-۶-۳-۱ ارتفاع دستشویی ها متناسب با سن دانش آموزان در دوره های مختلف (۷۵-۶۰ سانتی متر از سطح زمین) باشد.

یادآوری - نحوه دفع فاضلاب بایستی بر اساس آئین نامه های سازمان نوسازی و تجهیز مدارس وزارت آموزش و پرورش و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد.

۷-۶-۴ تأمین آب آشامیدنی

از آنجا که ممکن است گاهی در قسمتی از آب لوله کشی شهر و یا منبع معینی از آب منطقه مشکلات موضعی وجود آید و یا لوله های آب یک ناحیه به علت خرابی نیاز به تعمیرات چند روزه داشته باشد. از اینرو وجود تانکر و یا مخزن ذخیره آب برای مدارس کاملاً ضرورت خواهد داشت و می بایست در جای مخصوص به خود به همراه تسهیلات برداشت و استفاده از آب تانکر نصب گردد تا در موقع نیاز مدرسه با مشکل بی آبی دانش آموزان روبرو نشود.

یادآوری - کیفیت آب آشامیدنی باید توسط مراجع قانونی و ذیصلاح کشور^۱ تایید شود و با استاندارد ملی ۱۰۵۳ ایران : سال ۱۳۷۴ "ویژگیهای آب آشامیدنی" و استاندارد ملی ۱۰۱۱ ایران : سال ۱۳۷۳ "ویژگیهای بیولوژیکی و حد مجاز آلودگی باکتریولوژیکی آب آشامیدنی مطابقت داشته باشد.

۷-۶-۴-۱ در مواقع بروز یک همه گیری با منشاء انتقال آب اقدامات زیر انجام گیرد:

الف - کلریناسیون به نحویکه میزان کلرور قسمتهای آب لوله به ۵۰ میلی گرم در لیتر برسد.

ب - جوشانیدن آب به مدت ۵ دقیقه

ج - استفاده از ترکیبات ید دار که از همه ساده تر اضافه کردن ۲ قطره ۲٪ در یک لیتر آب است .

۱ - در حال حاضر مرجع قانونی و ذیصلاح : "وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی" می باشد.

آئین کار مکان یابی و ساختمان ، تجهیزات و بهداشت بوفه مدارس می بایست با استاندارد ملی ۴۰۷۲ ایران : سال ۱۳۷۶ مطابقت داشته باشد.

پیوست الف

شناسنامه سلامت دانش آموزان
(اطلاعاتی)

- ۱- جدول الف-۱ : مشخصات فردی
  - ۲- جدول الف-۲ : ارزیابی مقدماتی
  - ۳- جدول الف-۳ : معاینات عمومی پزشکی
  - ۴- جدول الف-۴ : نتایج معاینات پزشکی عمومی / تخصصی / فوق تخصصی
  - ۵- جدول الف-۵ : اختلالات / بیماریهای تشخیص داده شده در طول سالهای تحصیل
  - ۶- جدول الف-۶ : پیگیری ارجاعات و توصیه ها
  - ۷- جدول الف-۷ : گزارش موارد بیماری و صدمات
  - ۸- نمودار الف-۱ : تغییرات وزن به قد و قد به سن در دختران
  - ۹- نمودار الف-۲ : تغییرات وزن به قد و قد به سن در پسران
- جدول الف-۱ : مشخصات فردی

نام خانوادگی ..... نام ..... نام پدر..... جنس: دختر ☐ پسر ☐ شماره ملی ..... شماره شناسنامه ..... تاریخ تولد: / / ۱۳ سابقه آموزش قبل از دبستان : ندارد ☐ دارد ☐ بیمه درمانی : ندارد ☐ دارد ☐ نوع بیمه: راست دست ☐ چپ دست ☐	مشخصات فردی
--	-------------

۱- پدر: سال تولد:	۲-میزان تحصیلات:	۳- شغل :	۴- درقیدحیات: هست ☐ نیست ☐
۱- مادر: سال تولد:	۲-میزان تحصیلات:	۳- شغل :	۴- درقیدحیات: هست ☐ نیست ☐
۵- آیا بین والدین نسبت خویشاوندی وجود دارد بلی ☐ خیر ☐ درجه خویشاوندی			
۶- وضعیت عمومی خانواده : زندگی با پدر و مادر ☐ زندگی با مادر ☐ زندگی با پدر ☐ زندگی با سایر افراد.....			
۷- تعداد افراد خانوار : چندمین فرزند خانواده : محل سکونت : شهر ☐ روستا ☐			
وضعیت زبان : یک زبانه ☐ دو زبانه ☐			

مشخصات فردی

مشخصات خانواده

سایر	پرفشاری خون	مصرف سیگار	بیماریهای اعصاب	سل	قلب و عروق	هموفیلی	دیابت	نوع بیماری
								نوع
								نسبت

سابقه بیماری /
عادت در

بیماری مزمن نیازمند مراقبت ویژه : ندارد دارد نام بیماری

سابقه مصرف دارو : ندارد دارد نام دارو

سابقه حساسیت : ندارد دارد نوع حساسیت

سابقه پزشکی

تا ۶ سالگی اول ابتدایی	ایمن سازی : کامل ☐ نزده ☐ ناقص ☐ واکسن های ناقص : نوع واکسن نوبت :	مهر و امضاء مرکز بهداشتی درمانی / خانه بهداشت :
۱۴-۱۶ سالگی	واکسن دوگانه بزرگسالان (توأم) : زده ☐ نزده ☐ تاریخ تلقیح :	مهر و امضاء مرکز بهداشتی درمانی / خانه بهداشت :

وضعیت ایمن سازی

.....

.....

.....

توضیحات

جدول الف - ۲ : ارزیابی مقدماتی

متوسطه		راهنمای	ابتدایی				دوره و پایه تحصیلی		نوع ارزیابی
سوم	اول	ی	پنجم	چهار	سوم	دوم	اول		
		اول		م					

								وزن به کیلوگرم
								قد به سانتیمتر
							چشم راست	سنجش بینایی
							چشم چپ	
							هر دو چشم	
							نتیجه	
							گوش راست	سنجش شنوایی
							گوش چپ	
							نتیجه	
							دندانهای پوسیده	دهان و دندان
+	+	+	+	+	+	+	لئه متورم	
							کچلی سر	جلدی
							رشک و شپش سر	
								آمادگی تحصیلی
								مغز ، اعصاب و رفتار
								خانوادگی تکمیل کننده

<p>دانش آموز سالم است ☐ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.</p> <p>نیاز به معاینه تکمیلی و تخصصی ندارد ☐ نیاز ارجاع به ..... دارد.</p> <p>نیاز به مراقبت ویژه ندارد ☐ دارد ☐ مراقبت ویژه مورد نیاز : .....</p> <p>نتایج مهم بررسیهای پاراکلینیک : .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>توصیه های پزشک عمومی :</p> <p>.....</p> <p>فعالیت های ورزشی :</p> <p>بدون محدودیت ☐ دارای محدودیت ☐ علت محدودیت</p> <p>.....</p> <p>معاف موقت ☐ علت : ..... مدت :</p> <p>.....</p> <p>تاریخ : ..... مهر و امضای پزشک :</p> <p>.....</p>	
<p>دانش آموز سالم است ☐ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.</p> <p>توصیه های پزشک متخصص / فوق تخصصی و اقدامات لازم :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>تاریخ ..... مهر و امضای پزشک متخصص / فوق تخصصی : .....</p> <p>.....</p>	

دانش آموز سالم است □ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.

نیاز به معاینه تکمیلی و تخصصی ندارد □ نیاز ارجاع به ..... دارد.

نیاز به مراقبت ویژه ندارد □ دارد □ مراقبت ویژه مورد نیاز : .....

نتایج مهم بررسیهای پاراکلینیک : .....

.....

.....

توصیه های پزشک عمومی :

فعالیت های ورزشی :

بدون محدودیت □ دارای محدودیت □ علت محدودیت

معاف موقت □ علت : ..... مدت :

تاریخ : مهر و امضای پزشک : .....

دانش آموز سالم است □ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.

توصیه های پزشک متخصص / فوق تخصص و اقدامات لازم : .....

.....

.....

.....

تاریخ مهر و امضای پزشک متخصص / فوق تخصص : .....

.....

<p>دانش آموز سالم است ☐ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.</p> <p>نیاز به معاینه تکمیلی و تخصصی ندارد ☐ نیاز ارجاع به ..... دارد.</p> <p>نیاز به مراقبت ویژه ندارد ☐ دارد ☐ مراقبت ویژه مورد نیاز : .....</p> <p>نتایج مهم بررسیهای پاراکلینیک : .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>توصیه های پزشک عمومی : .....</p> <p>فعالیت های ورزشی : بدون محدودیت ☐ دارای محدودیت ☐ علت محدودیت .....</p> <p>معاف موقت ☐ علت : ..... مدت : .....</p> <p>تاریخ : ..... مهر و امضای پزشک : .....</p>	<p>نتایج معاینات پزشک عمومی / تخصصی / فوق تخصصی / پایه تحصیلی اول راهنمایی</p>
---	--

<p>دانش آموز سالم است ☐ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.</p> <p>توصیه های پزشک متخصص / فوق تخصص و اقدامات لازم : ....</p> <p>تاریخ ..... مهر و امضای پزشک متخصص / فوق تخصص : .....</p>	
--	--

<p>دانش آموز سالم است ☐ مبتلا به بیماری / اختلال ..... می باشد.</p> <p>نیاز به معاینه تکمیلی و تخصصی ندارد ☐ نیاز ارجاع به ..... دارد.</p> <p>نیاز به مراقبت ویژه ندارد ☐ دارد ☐ مراقبت ویژه مورد نیاز : .....</p> <p>نتایج مهم بررسیهای پاراکلینیک : ....</p> <p>توصیه های پزشک عمومی : .....</p> <p>فعالیت های ورزشی : بدون محدودیت ☐ دارای محدودیت ☐ علت محدودیت .....</p> <p>معاف موقت ☐ علت : ..... مدت : .....</p> <p>تاریخ : ..... مهر و امضای پزشک : .....</p>	نتایج معاینات پزشک عمومی / تخصصی / فوق تخصصی / پایه تحصیلی اول متوسطه
--	--

--	--	--	--	--

جدول الف - 6: پیگیری ارجاعات و توصیه ها

تاریخ معاینه	دوره و پایه تحصیلی	نوع اختلال / بیماری	تاریخ ارجاع	محل ارجاع	نتیجه ارجاع	توصیه ها

--	--	--	--	--	--	--

ادامه جدول الف - ۳: معاینات پزشکی

متوسطه		راهنمایی		ابتدایی		دوره و پایه تحصیلی		آمادگی بدنی	آزمونهای ورزشی
سوم	اول	دوم	چهارم	اول	نوع بررسی				
								آمادگی قلبی و عروقی	
							بارفیکس	قدرت استقامت عضلانی	
							درازنشست		
								انعطاف پذیری	
								تعادل	
								درصد چربی	

متوسطه		راهنمایی		ابتدایی		۱-۳-۶ د		آمادگی قلبی و عروقی	ناهنجاریهای بدنی
سوم	اول	دوم	چهارم	اول	و ر ه و پ ا ه ت ط ا ی ی اندام				
را	را	را	را	را	را	را	را	آمادگی قلبی و عروقی	
چپ	چپ	چپ	چپ	چپ	چپ	چپ	چپ	قدرت استقامت	
							بارفیکس		

					در ارزش	عضلانی
						انعطاف پذیری
						تعادل
						درصد چربی

جدول الف - ۳ : معاینات پزشکی

توضیحات	متوسطه	توضیحات	راهنمایی	توضیحات	ابتدایی		د
					او	سد	
	اول		اول		او	سد	وره و پایه تحصیلی وع معاینه
							پوست ، مو ، ناخن
							سر و گردن
							چشم
							گوش
							بینی و سینوسها
							دهان ، حلق ، حنجره
							قفسه سینه
							ریه
							قلب و عروق
	—		—		—	—	(سید) اندازه فشار خون ستو (ل) (دیا) ستو (ل)
							ستون فقرات
							شکم

معاینات عمومی پزشکی

								دستگاه تناسلی و ادراری
								اندام فوقانی و تحتانی
								مغز، اعصاب و رفتار
	ط بیعی	غیر طبیعی		ط بیعی	غیر طبیعی			روند بلوغ

ادامه جدول الف - ۷: گزارش موارد بیماری و صدمات

ملاحظات و پیگیری	تشخیص پزشک	اقدامات انجام شده		علت مراجعه		کلاس	نام و نام خانوادگی	تاریخ	ردیف
		ارجاع اولیه	کمکهای اولیه	بیماری	صدمات				

ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

Institute of Standards and Industrial Research of Iran

ISIRI NUMBER

2086

School hygiene

1st. Revision